

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Кафедра загальної, вікової та педагогічної психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
«О.Б. Жильцов»
2016 року



РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологія особистості

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напряму підготовки 6.130102 «Соціальна робота»

(шифр і назва напряму підготовки)

спеціальність _____
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____
(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини
(назва інституту, факультету, відділення)




2016–2017 навчальний рік

Робоча програма «Психологія особистості» для студентів за напрямом підготовки 6.130102 «Соціальна робота»

Укладач: Шевцова Олена Михайлівна, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології, к. психол. н.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри загальної, вікової та педагогічної психології (протокол № 1 від «30» серпня 2016 року).

Завідувач кафедри загальної,
вікової та педагогічної психології,
доктор психологічних наук, професор

 (О.П. Сергєєнкова)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора з науково-методичної та навчальної роботи

Інституту людини  Н. А. Клішевич

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Психологія особистості» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою загальної, вікової та педагогічної психології на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану для спеціальності «Соціальна робота» денної форми навчання.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати студент відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Психологія особистості», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Дисципліна «Психологія особистості» є однією з фундаментальних психологічних дисциплін, оскільки її зміст інваріантний до видів та предметів будь-якої професійної діяльності.

Курс «Психологія особистості» інтегрує знання про внутрішній світ людини, закономірності психічного розвитку та функціонування.

Мета дисципліни - надання відповідних знань та висвітлення основних психологічних підходів до розуміння особистості, узагальнення знань про окремі психічні якості в інтегральне поняття особистості, отримання практичних умінь з метою ефективного їх застосування в практичній діяльності, формування в студентів професійної самосвідомості щодо використання психологічних знань у діяльності

Завдання курсу:

- аналіз умов становлення, функціонування і розвитку особистості;
- розкриття процедур особистісного самопізнання;
- ознайомлення з основними підходами, теоретичними концепціями, щодо сутності і структури особистості;
- висвітлення можливостей застосування набутих знань у соціально-психологічній практиці;
- ознайомлення з методиками діагностики індивідуально-психологічних якостей особистості.

У результаті вивчення курсу студент повинен **знати**:

- теоретико-методологічні засади та принципи завдання, проблеми та методи дисципліни психології особистості;
- категорійно-понятійний апарат науки, його специфіку та закономірності функціонування в сфері суспільних відносин та поведінки;
- основні напрямки психології особистості (психоаналіз, біхевіоризм, когнітивна психологія, гештальтпсихологія, гуманістична психологія тощо);
- психологічну структуру особистості; індивідуальні та соціально-психологічні закономірності проявів особистості у поведінці й діяльності;
- психологічні чинники, які зумовлюють особливості поведінки та

діяльності особистості.

У результаті засвоєння дисципліни студенти оволодівають *уміннями* та *навичками*:

- інтегрувати набуті знання з метою кращого розуміння особистості;
- застосовувати набуті знання для пояснення і прогнозування особистісного розвитку, поведінки особистості;
- професійно-психологічної спостережливості, складання психологічного портрету;
- психологічної діагностики й аналізу проявів особистості у поведінці й діяльності;
- діагностувати психологічні якості й особливості особистості.

Також упродовж опанування навчальної дисципліни «Психологія особистості» студенти набувають професійних *компетентностей*, а саме:

- здатність до виокремлення прикладної психологічної проблеми, визначення її детермінації та шляхів розв'язання;
- здатність до аналізу своєї особистості як майбутнього професіонала та визначення шляхів її саморозвитку й вдосконалення;
- аутопсихологічну компетентність;
- здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку;
- спроможність діяти з соціальною відповідальністю та громадською свідомістю;
- соціально-перцептивні компетенції;
- спрямованість на розкриття особистісного потенціалу та самореалізацію.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 108 год., з них: 22 год. – лекції, 20 год. – семінари, 60 год. – самостійна робота, 6 год. – модульний контроль. Вивчення навчальної дисципліни «Психологія особистості» завершується складанням заліку.

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів: 3	Галузь знань 1301 «Соціальне забезпечення» (шифр і назва)	Нормативна
Модулів – 3	Напрямок підготовки 6.130102 «Соціальна робота» (шифр і назва)	Рік підготовки
Змістових модулів – 3		3-й
Загальна кількість годин – 108		Семестр
		5-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	Перший (бакалаврський) рівень	Лекції
		22 год.
		Практичні, семінарські
		20 год.
		Самостійна робота
		60 год.
		Вид контролю:
		залік

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
	Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семінарських	Самостійна робота	Підсумковий контроль
Змістовий модуль I.							
Особистість й її структурно-психологічні характеристики							
Предмет і завдання психології особистості. Сутність поняття «особистість» у психології. Методи дослідження особистості.	10	4	2		2	6	
Поняття про структуру особистості у вітчизняній психології.	11	4	2		2	6	
Структурні концепції особистості у зарубіжній психології.	15	8	4		2	8	2
Разом:	36	16	8		6	20	2
Змістовий модуль II.							
Індивідуально-психологічні особливості особистості							
Психофізіологічні властивості особистості. Темперамент. Типології особистості.	11	4	2		2	6	
Генетичний вимір особистості. Задатки та здібності.	10	4	2		2	6	
Соціально-психологічні характеристики особистості. Характер. Емоційно-вольова сфера особистості.	13	6	2		2	8	2
Разом:	34	14	6		6	20	2
Змістовий модуль III.							
Становлення і розвиток особистості							
Потреби і мотиви як джерело активності особистості.	8	4	2		2	4	
Вітчизняні та зарубіжні теорії розвитку ціннісно-мотиваційної сфери особистості.	8	4	2		2	4	
Сфера самосвідомості особистості й її Я-концепція.	10	4	2		2	7	
Особистісне зростання та його критерії. Зріла особистість.	12	6	2		2	5	2
Разом:	38	18	8		8	20	2
Разом за навчальним планом:	108	48	22		20	60	6

III. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

ОСОБИСТІТЬ Й ЇЇ СТРУКТУРНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Лекція 1. Предмет і завдання психології особистості. Сутність поняття «особистість» у психології. Методи дослідження особистості (2 год.)

Психологія особистості як галузь науки, що вивчає закономірності становлення і розвитку особистості як суб'єкта життєтворчості. Визначення поняття «особистість». Предмет і завдання психології особистості. Проблеми психології особистості. Особистість як суб'єкт міжіндивідних відносин. Особистість й індивідуальність. Проблема співвідношення в особистості біологічного та соціального. Особистість як суб'єкт соціальних стосунків і свідомої діяльності, системна якість індивіда, що формується у спільній діяльності та спілкуванні (Л. С. Виготський, О. М. Леонтьєв, С. Л. Рубінштейн, А. В. Петровський та ін.). Особистість як ансамбль ірраціональних несвідомих потягів (З. Фрейд). Особистість як результат психосоціальних криз (Е. Еріксон). Проблема дослідження особистості. Класифікація методів дослідження особистості. Емпіричні методи дослідження особистості. Методи для дослідження окремих якостей особистості. Типології у вивченні особистості. Переваги та недоліки емпіричних методів дослідження особистості. Проблема достовірності отриманих результатів.

Основні поняття теми: психологія особистості, індивід, людина, індивідуальність, особистість, системна якість, потяги, характеристики особистості, досвід, криза, стійкість, мінливість, єдність, емпіричні методи, спостереження, тест, бесіда, анкетування, експеримент, валідність, надійність, достовірність.

Семінар 1. Предмет та завдання психології особистості (2 год.)

Лекція 2. Поняття про структуру особистості у вітчизняній психології (2 год.)

Біологічна природа особистості. Духовна природа особистості. Соціальна природа особистості. Взаємозв'язок біологічного і соціального в структурі особистості. Структура особистості у вітчизняній психології (Л. С. Виготський, Г. С. Костюк, С. Л. Рубінштейн, К. К. Платонов й ін.). Структурний підхід О. М. Леонтьєва. Інтраіндивідна, інтеріндивідна і метаіндивідна підсистеми структури особистості (А. В. Петровський). Проблема особистості в роботах Б. Г. Ананьєва. Центральний системоутворювальний компонент структури особистості: спрямованість (Л. І. Божович), динамічні смислові системи (Л. С. Виготський), ставлення (В. М. М'ясищев), установки (Д. І. Узнадзе),

диспозиції (В. А. Ядов) тощо.

Основні поняття теми: структура, цілісність, структурний підхід, біологічна підструктура, соціальна підструктура, психічні властивості, психічні процеси, психічні стани, інтеграція, регуляція, знання, уміння, світосприйняття, навички, установка, диспозиція, стереотип, персоналізація, значення, сенс, фіксація

Семінар 2. Структура особистості у вітчизняній психології (2 год.)

Лекція 3-4. Структурні концепції особистості у зарубіжній психології (4 год.)

Структурні концепції особистості. Концепція рис особистості (Г. Олпорт, Р. Кеттел, Г. Айзенк). Теорії особистості в межах психоаналітичного підходу. Проблема особистості в гуманістичній психології. Концепції типу особистості (К. Юнг, А. Адлер й ін.). Концепція особистісних конструктів (Дж. Келлі). Екзистенційна психологія. Теорія поля К. Левіна. Особистість з точки зору теорії навчання. Проблема особистісного вибору (Е. Фромм).

Основні поняття теми: динаміка, колективне несвідоме, архетип, комплекс неповноцінності, Я-ідеальне, Я-реальне, риси, структура рис, структура існування.

Семінар 3. Структура особистості у зарубіжній психології (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Лекція 5. Психофізіологічні властивості особистості. Темперамент. Типології особистості (2 год.)

Індивідуально-типологічні властивості особистості та їх роль у становленні індивідуальності людини. Психодинамічні та адаптивні особливості темпераменту: темп, загальна активність, емоційність. Основні концептуальні підходи в дослідженні проблеми темпераменту (І. П. Павлов, Б. М. Теплов, В. М. Русалов, Я. Стреляу). Вплив властивостей темпераменту суб'єкта на його діяльність.

Конституційно-антропометричний підхід до особистості. Конституційна концепція Е. Кречмера. Конституційно-антропометрична концепція У. Шелдона.

Основні поняття теми: темперамент, нервові процеси, вища нервова діяльність, сила, врівноваженість, рухливість, лабільність, емоційність, сенситивність, динамічність, пластичність, ригідність, тип, стійкість.

Семінар 4. Психофізіологічні властивості особистості. Темперамент і його характеристики. Типології особистості в психології (2 год.)

Лекція 6. Генетичний вимір особистості. Задатки та здібності (2 год.)

Задатки і здібності в структурі особистості. Обдарованість. Талант. Майстерність. Геніальність. Умови і фактори розвитку та реалізації здібностей, таланту, майстерності.

Класифікація здібностей. Загальні та спеціальні здібності. Перспективні напрями розвитку здібностей.

Основні поняття теми: здібності, задатки, інтелект, талант, геніальність, активність, життєва енергія, розвиток, становлення.

Семінар 5. Генетичний аспект особистості. Поняття про здібності (2 год.)

Лекція 7. Соціально-психологічні характеристики особистості. Характер. Емоційно-вольова сфера особистості (2 год.)

Характеристика основного змісту характеру особистості. Структура характеру. Типологія характеру як проблема експериментальних досліджень. Умови формування характеру. Акцентуації характеру.

Основні теоретичні підходи до вивчення детермінації поведінки та діяльності особистості. Діяльнісний підхід до становлення і розвитку особистості (Л. С. Виготський, О. М. Леонтьєв й ін.). Роль провідної діяльності в розвитку особистості. Становлення особистості в працях Г. С. Костюка. Учинкова психологія стосовно умов становлення та розвитку особистості (О. В. Киричук, В. А. Роменець та ін.).

Соціально-психологічні механізми формування і функціонування особистості. Механізм інтерації. Соціально-психологічні механізми взаємовпливу (переконування, навіювання, наслідування, емоційне зараження). Соціально-психологічні механізми взаєморозуміння (ідентифікація, емпатія, рефлексія).

Поняття про волю. Вольова регуляція поведінки. Розвиток волі в людини. Види і роль емоцій у житті людини. Емоційний досвід особистості. Емпатія, характеристика емпатійної особистості. Психофізіологія та психологія стресу. Емоції та особистість. Саморегуляція і самоконтроль особистості.

Основні поняття теми: активність, діяльність, провідна діяльність, стиль поведінки, манера, риси, акцентуація, емпатія, воля, саморегуляція, самоконтроль.

Семінар 6. Характер й емоційно-вольова сфера особистості (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ

Лекція 8. Потреби і мотиви як джерело активності особистості (2 год.)

Потреби як механізм, що запускає активність людини. Класифікація потреб. Мотив як усвідомлена потреба, як спонукання до активності. Класифікація мотивів. Структура мотиву. Функції мотиву. Мотив і мотивація. Мотивація як процес формування мотиву. Основні мотиваційні утворення. Зовнішня мотивація. Внутрішня мотивація. Спрямованість особистості як система стійких мотивів, що спонукають людину до діяльності (Л. І. Божович). Види спрямованості: спрямованість на взаємодію, ділова спрямованість, спрямованість на себе.

Основні поняття теми: потреба, мотив, інтерес, схильність, прагнення, бажання, спонука, світосприйняття, мотивація, спонукання, професійна спрямованість, гуманістична спрямованість.

Семінар 7. Мотивація й особистість. Соціально-психологічні механізми формування і функціонування особистості (2 год.)

Лекція 9. Вітчизняні та зарубіжні теорії розвитку ціннісно-мотиваційної сфери особистості (2 год.)

Умови розвитку ціннісно-мотиваційної сфери особистості. Дефіцитарна мотивація й мотивація досягнення (А. Маслоу). Розвиток мотивації в діяльності особистості. Теорія мотивації досягнення успіху й уникнення невдач у різних видах діяльності (Дж. Аткинсон, Д. Макклеланд). Теорія каузальної атрибуції: пояснення особистістю мотивів своєї поведінки і поведінки інших людей (Ф. Хайдер, Дж. Келлі). Самоактуалізація особистості. Ціннісні орієнтації як змістова характеристика спрямованості (М. Рокич). Термінальні та інструментальні цінності.

Основні поняття теми: мотивація досягнення, мета, успіх, казуальність, причинність, самоактуалізація, цінності та ціннісні орієнтації.

Семінар 8. Розвиток ціннісно-мотиваційної сфери особистості (2 год.)

Лекція 10. Сфера самосвідомості особистості й її Я-концепція (2 год.)

Поняття свідомості у концепціях вітчизняних авторів (Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштейн, А. Н. Леонтьєв, Г. С. Костюк). Властивості свідомості. Функції свідомості (відображальна, творча, регулятивно-оцінна, рефлексивна, духовна). Структура свідомості.

Психологічна сутність самосвідомості. Взаємозв'язок свідомості і

самосвідомості особистості. Генезис самосвідомості. Структура самосвідомості: когнітивний, емоційно-оцінний і вольовий компоненти. Механізми самосвідомості. Ідентифікація, рефлексія, емпатія, децентрація. Поняття про психологічний захист. Види психологічного захисту: витіснення, раціоналізація, проєкція, регресія, сублімація та ін. Самооцінка і рівень домагань як центральні характеристики самосвідомості. Види самооцінки і рівня домагань. Умови розвитку самосвідомості. Самопізнання. Саморегуляція і самоконтроль. Самовдосконалення у процесі самовиховання.

Основні поняття теми: свідомість, свідома діяльність, індивідуальний досвід, спілкування, трудова діяльність, цілеспрямована діяльність, структура свідомості, самосвідомість, успіх, домагання, психологічний захист, ідентифікація, емпатія, самооцінка, рівень домагань, самопізнання, саморегуляція, Я-концепція, Я-образ.

Семінар 9. Поняття свідомості та самосвідомості у вітчизняних і зарубіжних концепціях особистості (2 год.)

Лекція 11. Особистісне зростання та його критерії. Зріла особистість (2 год.)

Зріла особистість та її характеристика (Г. Олпорт). Продуктивна особистість (Е. Фромм). Індивідована особистість (К.-Г. Юнг). Самоактуалізована особистість й її характеристики. Особистісне зростання і вершинні переживання (А. Маслоу). Особистість повного функціонування (К. Роджерс) й її характеристики. Самоактуалізація та шляхи її досягнення.

Основні поняття теми: дорослість та зрілість, продуктивність, індивідуація, особистісне зростання, самоактуалізація.

Семінар 10. Особистісна зрілість й умови її розвитку (2 год.)

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Психологія особистості» для напряму підготовки «Соціальна робота»

Разом: 108 год.: лекції – 22 год., семінарські заняття – 20 год., самостійна робота – 60 год., модульний контроль – 6 год., залік. Коефіцієнт – 2,11

Модулі	Змістовий модуль I	Змістовий модуль II	Змістовий модуль III
Назва модуля	Особистість й її структурно-психологічні характеристики	Індивідуально-психологічні особливості особистості	Становлення і розвиток особистості
Кількість балів за модуль	67 балів	66 балів	78 балів
Теми лекцій	1. Предмет і завдання психології особистості. Сутність поняття «особистість» у психології. Методи дослідження особистості. 2. Поняття про структуру особистості у вітчизняній психології. 3-4. Структурні концепції особистості у зарубіжній психології.	1. Психофізіологічні властивості особистості. Темперамент. Типології особистості. 2. Генетичний вимір особистості. Задатки та здібності. 3. Соціально-психологічні характеристики особистості. Характер. Емоційно-вольова сфера особистості	1. Потреби і мотиви як джерело активності особистості. 2. Вітчизняні та зарубіжні теорії розвитку ціннісно-мотиваційної сфери особистості. 3. Сфера самосвідомості особистості й її Я-концепція. 4. Особистісне зростання та його критерії. Зріла особистість.
	4 б.	3 б.	4 б.
Теми семінарських занять	1. Предмет та завдання психології особистості. 2. Структура особистості у вітчизняній психології. 3. Структура особистості у зарубіжній психології.	1. Психофізіологічні властивості, темперамент особистості. Типології особистості в психології. 2. Генетичний аспект особистості. Поняття про здібності. 3. Характер й емоційно-вольова сфера особистості.	1. Мотивація й особистість. Соціально-психологічні механізми функціонування особистості. 2. Розвиток ціннісно-мотиваційної сфери особистості. 3. Поняття свідомості та самосвідомості у вітчизняних і зарубіжних концепціях особистості. 4. Особистісна зрілість й умови її розвитку.
	33 б.	33 б.	44 б.
Самостійна робота	Ведення термінологічного словника. (5 балів)	Ведення термінологічного словника. (5 балів)	Ведення термінологічного словника. (5 балів)
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)	Модульна контрольна робота 2 (25 балів)	Модульна контрольна робота 3 (25 балів)
Загальна кількість балів	211 балів		
Підсумковий контроль	залік		

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

ОСОБИСТІТЬ Й ЇЇ СТРУКТУРНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Семінар 1. Предмет та завдання психології особистості

1. Предмет та завдання психології особистості.
2. Індивід, особистість, суб'єкт, індивідуальність.
3. Особистість як психічна реальність. Множина понять особистості: причини і наслідки.
4. Основні проблеми психології особистості. Принципові позиції, які визначають особистість.
5. Процеси особистості та її психологічні утворення.
6. Методи дослідження особистості.
7. Стратегії вивчення особистості.

Семінар 2. Структура особистості у вітчизняній психології

1. Поняття про структуру особистості та її функції.
2. Структура особистості за С. Л. Рубінштейном.
3. Особистість у концепції О. Г. Ковальова.
4. Функціональна динамічна структура особистості за К. К. Платоновим.
5. Структурний підхід до особистості О. М. Леонтьєва.
6. Проблема особистості в роботах Б. Г. Ананьєва.
7. Особистість у концепції Г. С. Костюка.

Семінар 3. Структура особистості у зарубіжній психології

1. Психодинамічний напрямок у теорії особистості: Зигмундт Фрейд.
2. Концепти індивідуальної психології Альфреда Адлера.
3. Аналітична теорія особистості: Карл Густав Юнг.
4. Психосоціальна теорія розвитку особистості Еріка Еріксона та пов'язані з нею напрямки.
5. Основні принципи соціально-когнітивної теорії (А. Бандура). Диспозиційний підхід до вивчення особистості (Гордон Оллпорт).
6. Концепції особистісних рис (Раймонд Кеттел, Ганс Айзенк).
7. Теорія особистісних конструктів Джорджа Келлі.
8. Модель «Великої п'ятірки» у психології особистості.

Рекомендована література: основна [1-8]; додаткова література в загальному списку п. XII.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Семінар 4. Психофізіологічні властивості особистості. Темперамент і його характеристики. Типології особистості в психології

1. Темперамент та його характеристики. Основні властивості нервової системи (рухливість, урівноваженість, сила).
2. Типи темпераменту. Адаптивні можливості темпераменту.
3. Основні концептуальні підходи в дослідженні проблеми темпераменту (І. П. Павлов, Б. М. Теплов, В. М. Русалов, Я. Стреляу).
4. Конституційна типологія.
5. Сенсорна типологія.
6. Психогеометрична типологія.
7. Типи особистості за К.-Г. Юнгом.

Семінар 5. Генетичний аспект особистості. Поняття про здібності

1. Поняття про здібності. Здібності і розвиток людини.
2. Природа людських здібностей. Індивідуальні відмінності. Задатки і здібності.
3. Рівні розвитку здібностей. Обдарованість. Талант. Геніальність.
4. Класифікація здібностей.
5. Творчі здібності особистості та їх розвиток.

Семінар 6. Характер й емоційно-вольова сфера особистості

1. Залежність характеру від темпераментальних особливостей особистості.
2. Вчинок як одиниця аналізу характеру особистості.
3. Рис характеру. Залежність соціального інтелекту від рис характеру особистості.
4. Соціальні типи характеру. (Е. Фромм).
5. Види і роль емоцій у житті людини. Емоційний досвід особистості. Базові емоції та особистісний афективний симптомокомплекс
6. Емпатія, характеристика емпатійної особистості.
7. Поняття про волю. Вольова регуляція поведінки. Розвиток волі в людини.
8. Саморегуляція і самоконтроль особистості.

Рекомендована література: основна [1-8]; додаткова література в загальному списку п. XII.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ

Семінар 7. Мотивація й особистість. Соціально-психологічні механізми формування і функціонування особистості

1. Мотиваційна сфера особистості й її основні утворення.
2. Потреби, мотиви, цілі.
3. Мотивація як процес формування мотиву.
4. Мотивація і діяльність.
5. Соціально-психологічні механізми взаємовпливу.
6. Соціально-психологічні механізми взаєморозуміння.

Семінар 8. Розвиток ціннісно-мотиваційної сфери особистості.

1. Основні характеристики ціннісно-мотиваційної сфери особистості.
2. Ціннісні орієнтації як змістова характеристика спрямованості.
3. Спрямованість особистості й її форми прояву.
4. Мотив, як намір, ідея, почуття, переживання (Л. І. Божович).
5. Теорія потреб і прагнення до самоактуалізації (А. Маслоу).

Семінар 9. Поняття свідомості та самосвідомості у вітчизняних і зарубіжних концепціях особистості.

1. Свідомість: визначення, ключові ознаки, характеристика, структура.
2. Взаємозв'язок свідомості і самосвідомості особистості.
3. Узагальнена структура самосвідомості особистості.
4. Модель структури самосвідомості: самість і Я (К. Юнг).
5. Я-концепція як продукт самосвідомості особистості й її структура.
6. Складові Я-концепції особистості й їх роль у становленні та розвитку особистості.
7. Поняття про Я-образ, самооцінку, самоствавлення, саморегуляцію, самоконтроль.

Семінар 10. Особистісна зрілість й умови її розвитку.

1. Особистісна зрілість, її критерії.
2. Зріла особистість й її характеристики (Г. Олпорт).
3. Продуктивна особистість (Е. Фромм).
4. Самоактуалізована особистість й її вершинні переживання (А. Маслоу).
5. Саморозвиток і самовдосконалення особистості.
6. Самореалізація та самотворення особистості.

Рекомендована література: основна [1-8]; додаткова література в загальному списку п. XI.

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Провідними завданням для самостійної роботи студентів з курсу є:

- теоретичне опрацювання отриманої інформації з певної теми;
- практичне застосування отриманих знань у підготовці до семінарських занять;
- постійне ведення термінологічного словника (кожний понятійне опрацьований модуль – 5 балів).

Таблиця 6.1

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання
Змістовий модуль I.			
Особистість й її структурно-психологічні характеристики			
Тема 1. Предмет і завдання психології особистості. Сутність поняття «особистість» у психології. Методи дослідження особистості(6 год.)	Семінар, модульний контроль, залік	1	До семінару 1
Тема 2. Поняття про структуру особистості у вітчизняній психології (6 год.)	Семінар, модульний контроль, залік	1	До семінару 2
Тема 3-4. Структурні концепції особистості у зарубіжній психології (8 год.)	Семінар, модульний контроль, залік	3	До семінару 3
Змістовий модуль II.			
Індивідуально-психологічні особливості особистості			
Тема 5. Психофізіологічні властивості особистості. Темперамент. Типології особистості (6 год.)	Семінар, модульний контроль, залік	1	До семінару 4
Тема 6. Генетичний вимір особистості. Задатки та здібності. (6 год.)	Семінар, модульний контроль, залік	1	До семінару 5
Тема 7. Соціально-психологічні характеристики особистості. Характер. Емоційно-вольова сфера особистості (8 год.)	Семінар, модульний контроль, залік	3	До семінару 6
Змістовий модуль III.			
Становлення і розвиток особистості			
Тема 8. Потреби і мотиви як джерело активності особистості. (4 год.)	Семінар, модульний контроль, залік	1	До семінару 7
Тема 9. Вітчизняні та зарубіжні теорії розвитку ціннісно-мотиваційної сфери особистості (4 год.)	Семінар, модульний контроль, залік	1	До семінару 8
Тема 10. Сфера самосвідомості особистості й її Я-концепція (7 год.)	Семінар, модульний контроль, залік	2	До семінару 9
Тема 11. Особистісне зростання та його критерії. Зріла особистість (5 год.)	Семінар, модульний контроль, залік	1	До семінару 10
<i>Разом: 60 год.</i>	<i>Разом: 15 балів</i>		

VII. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ»

1. Психоаналіз як теорія особистості.
2. Результати перегляду психодинамічного напрямку: Альфред Адлер і Карл Густав Юнг.
3. Его-психологія і пов'язані з нею напрямки в теорії особистості: Ерік Еріксон, Еріх Фромм і Карен Хорні (на вибір).
4. Холістичні теорії особистості.
5. Когнітивно-біхевіоральні напрямки в теорії особистості.
6. Соціально-когнітивний напрямок в теорії особистості: Альберт Бандура і Джуліан Роттер.
7. Гуманістичний напрямок в теорії особистості: Абрахам Маслоу.
8. Феноменологічний напрямок в теорії особистості.
9. Теорія особистості Е. Берна.
10. Розвиток теорії особистості в експериментальній психології.
11. Проблема співвідношення біологічного і соціального в особистості.
12. Психоаналітичні концепції і їхній внесок у теорію особистості.
13. Гуманістична психологія й її внесок у розвиток теорії особистості.
14. Захисні механізми особистості в різних теоріях особистості.
15. Сучасні концепції розвитку особистості.
16. Внесок теорії особистості в психотерапію.
17. Внесок теорії особистості в навчання й виховання.
18. Історія формування поняття особистості в зарубіжній психології.
19. Історія формування поняття особистості у вітчизняній психології.
20. Комплексні дослідження особистості.
21. Концепція З. Фрейда як теорія особистості.
22. Індивідуальна теорія особистості А. Адлера.
23. Аналітична теорія особистості К. Юнга.
24. Концепція ліній розвитку А. Фрейд.
25. Концепція прихильності Дж. Боулбі.
26. Его-психологія в теорії особистості.
27. Гуманістична теорія особистості Е. Фромма.
28. Соціокультурна теорія особистості К. Хорні.
29. Міжособистісна теорія психіатрії Г. С. Саллівена.
30. Теорії К. Левіна і Ф. Перлза.
31. Теорія оперантного навчання Б. Ф. Скіннера.
32. Теорії А. Елліса і А. Бека.
33. Соціально-когнітивна теорія особистості А. Бандури.
34. Теорія соціального навчання Д. Роттера.
35. Теорія особистості К. Роджерса.

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Психологія особистості» оцінюються за системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчального плану.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю:

№ з/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування лекцій	11
2.	Відвідування семінарських занять	10
3.	Відповіді на семінарських заняттях	100
4.	Модульні контрольні роботи (1, 2, 3)	75
5.	Самостійна робота (1, 2, 3)	15
	Загальна кількість балів	211
	Розрахунок коефіцієнту	$211:100=2,11$
6.	Залік	

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

➤ **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.

➤ **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування, звіт, реферат, есе.

➤ **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю

		ПОМИЛОК
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань, що вимагає повторного вивчення дисципліни

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

IX. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* ілюстрація, демонстрація.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) **Методи стимулювання інтересу до навчання:** навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Матеріал курсу викладається студенту на лекційних заняттях. Готуючись до семінарських занять по додатковій літературі студент розширює своє бачення проблем, що досліджуються.

Готуючи відповіді на питання самостійної роботи студент уточнює своє розуміння матеріалу. Виконання самостійної роботи здійснюється в робочих зошитах у довільній формі.

На консультаціях студент має можливість щодо покращення своєї оцінки отриманої на семінарі (чи не отриманої в силу різних причин) в результаті співбесіди з викладачем. У випадку недостатнього розуміння тих питань, що вивчаються, студент має змогу звернутися до викладача за роз'ясненнями на поточних консультаціях.

2) Методи оцінювання:

Оцінюванню підлягає робота студента на семінарських заняттях (підготовка, відповідь, активність у доповненнях, опануванні чи обговоренні-дискусії), підготовка відповідей на завдання самостійної роботи та активність пізнавального плану на індивідуальних консультаціях.

Оцінюється як володіння матеріалом, так і мисленнєва активність студента, що виявляється в чітких формулюваннях думок та в постановці проблемних питань.

Особливою формою оцінювання і контролю є модульна контрольна робота.

Студенти мають право на зарахування заліку за результатами підсумкового контролю.

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ засоби підсумкового контролю;
- ✓ завдання для поточного контролю знань з навчальної дисципліни «Психологія особистості».

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Варій М.Й. Психологія особистості : навч. посіб. / М.Й.Варій. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 592 с.
2. Копець Л.В. Психологія особистості : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л.В.Копець. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 460 с.
3. Москалець В.П. Психологія особистості : навч. посіб. / В.П.Москалець – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 262 с.
4. Психологія особистості : словник - довідник / за ред. П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. – К. : Рута, 2001. – 320 с.
5. Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології : навч. посіб. / В.В. Рибалка. – К. : ІПППО АПН України, 2006. – 530 с.
6. Холл С., Ліндсей Г. Теорії личности / Кэлвин С.Холл, Гарднер Ліндсей; перев. И.Гриншпуна. – М. : Психотерапия, 2008. – 656 с.
7. Шевцова О. М. Психологічний супровід професійно-особистісного розвитку вчителя в умовах інноваційної діяльності : наук.-метод. посіб. / О. М. Шевцова. – К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015. – 128 с.

Додаткова:

1. Абульханова-Славская К. А. Развитие личности в процессе жизнедеятельности / К. А. Абульханова-Славская // Психология формирования и развития личности. – М. : Наука, 1981. – 363 с.
2. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1968. – 339 с.
3. Анцыферова Л. И. О динамическом подходе к психологическому изучению личности / Л. И. Анцыферова // Психологический журнал. – 1981. – № 2. – С. 8-18.
4. Батаршев А. В. Базовые психологические свойства и профессиональное самоопределение личности : практическое руководство по психологической диагностике / А. В. Батаршев. – СПб. : Речь, 2005. – 208 с.
5. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание / Роберт Бернс. – пер. с англ. – М. : Прогресс, 1986. – 420 с.
6. Бех І. Д. Категорія становлення в контексті розвитку «Образу-Я» особистості / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1992. – № 3. – С. 9-21.
7. Большой психологический словарь / под ред. Б. Г. Мещерякова, В. П. Зинченко. – 3-е изд., доп. и перераб. – СПб. : ПРАЙМ-ЕВРОЗНАК, 2006. – 672 с. – (Большая университетская библиотека).
8. Бороздина Л. В. Что такое самооценка? / Л. В. Бороздина // Психологический журнал. – 1992. – Т. 13. – № 4. – С. 99-100.
9. Брушлинский А. В. Проблемы психологии субъекта / А. В. Брушлинский. – М. : ИП РАН, 1994. – 346 с.
10. Бурлачук Л. Ф. Словарь-справочник по психологической диагностике / Л. Ф. Бурлачук. – 3-е изд. – СПб. : Питер, 2007. – 688 с. : ил. –

(Серия «Мастера психологи»).

11. Выготский Л. С. Психология / Л. С. Выготский. – 5-е изд., испр. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2002. – 1008 с.

12. Гуменюк О. Є. Психологія Я-концепції : навч. посіб. / О. Є. Гуменюк. – Тернопіль : Економічна думка, 2004. – 310 с.

13. Джеймс У. Беседы с учителями о психологии / Уильям Джеймс. – М. : Совершенство, 1998. – 160 с.

14. Капрара Дж. Психология личности / Джиан Витторио Капрара, Дэниел Сервон. – СПб. : Питер, 2003. – 640 с.

15. Ковалев А. Г. Психические особенности человека / А. Г. Ковалев, В. Н. Мясищев. – Л.: ЛГУ, 1957. – 264 с.

16. Кон И. С. В поисках себя: Личность и её самосознание / И. С. Кон. – М. : Политиздат, 1984. – 335 с.

17. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1975. – 304 с.

18. Лушин П. В. Личностные изменения как процесс: теория и практика / П. В. Лушин. – Одесса : Аспект, 2005. – 334 с.

19. Мейли Р. Структура личности / Ришар Мейли // Экспериментальная психология / редакторы-составители: Поль Фресс, Жан Пиаже / под ред. А. Н. Леонтьева. – Вып.15. – М. : Прогресс, 1975. – С. 196-283.

20. Миронова М. Р. Личностный рост и его критерии / М. Р. Миронова, С. Л. Братченко // Психологические проблемы самореализации личности / под ред. А. А. Крылова, Л. А. Коростылевой. – СПб. : СПбУ, 1997. – С. 44-49.

21. Мольц М. Я – это Я, или как стать счастливым / Максвелл Мольц. – пер. с англ. – предисловие В. П. Зинченко, Е. Б. Моргунова. – СПб. : Лениздат, 1992. – 192 с.

22. Моргун В. Ф. Концепція багатовимірного розвитку особистості та її застосування / В. Ф. Моргун // Філософська і соціологічна думка. – 1992. – № 2. – С. 27-40.

23. Налчаджян А. А. Социально-психологическая адаптация личности / А. А. Налчаджян. – Ереван, АН Армянской ССР, 1988. – 263 с.

24. Немов Р. С. Психология : учеб. для студентов высш. пед. учеб. заведений : в 3 кн. / Р. С. Немов. – М. : Просвещение; ВЛАДОС, 1995. – Кн. 2 : Психология образования. – 496 с.

25. Непомнящая Н. И. Целостно-личностный подход к изучению человека / Н. И. Непомнящая // Вопросы психологии. – 2005. – № 1. – С. 116-125.

26. Оллпорт Г. В. Личность в психологии / Гордон Уиллард Оллпорт. – М.: КСП+; СПб.: ЮВЕНТА, 1998. – 345 с.

27. Орлов А. Б. Личность и сущность: внешнее и внутреннее Я человека / А. Б. Орлов // Вопросы психологии. – 1995. – № 2. – С. 5-12.

28. Пантилеев С. Р. Самоотношение как эмоционально-оценочная система / С. Р. Пантилеев. – М. : МГУ, 1991. – 144 с.

29. Перлз Ф. Опыты психологии самопознания (практикум по гештальттерапии) / Фредерик Перлз. – перевод с англ. Михаила Папуше Гиль-

Эсте. – М., 1993. – 240 с.

30. Петровский А. В. Психология развивающейся личности / А. В. Петровский. – М., 1987. – 238 с.

31. Петровский В. А. Личность в психологии: парадигма субъективности / В. А. Петровский. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1996. – 512 с.

32. Платонов К. К. Структура и развитие личности / К. К. Платонов. – М.: Наука, 1986. – 255 с.

33. Психологічний словник / за ред. В. І. Войтка. – К. : Вища шк., 1982. – 216 с.

34. Психологія особистості : словник-довідник / за ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. – К. : Рута, 2001. – 320 с.

35. Реан А. А. Психология изучения личности : учеб. пособие / А. А. Реан. – СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 1999. – 288 с.

36. Рубинштейн С. Л. Бытие и сознание: О месте психологического во всеобщей взаимосвязи явлений материального мира / С. Л. Рубинштейн. – М. : Изд-во АН СССР, 1957. – 328 с.

37. Рябкина З. И. Личность. Личностное развитие. Профессиональный рост / З. И. Рябкина. – Краснодар : Изд-во КубГУ, 1995. – 169 с.

38. Самосознание и защитные механизмы личности. Хрестоматия. – Самара : БАХРАХ-М, 2000. – 656 с.

39. Семиченко В. А. Психологія особистості / В. А. Семиченко. – К. : Видавець Ешке О.М., 2001. – 427 с. Рос. мовою.

40. Слободчиков В. И. Основы психологической антропологии. Психология развития человека: Развитие субъективной реальности в онтогенезе: учеб. пособ. / В. И. Слободчиков, Е. И. Исаев. – М.: Школьная пресса, 2000. – 416 с.

41. Собчик Л. Н. Психология индивидуальности. Теория и практика психодиагностики / Л. Н. Собчик. – СПб. : Речь, 2005. – 624 с.

42. Столин В. В. Самосознание личности / В. В. Столин. – М. : Изд-во МГУ, 1983. – 284 с.

43. Татенко В. А. Психология в субъектном измерении / В. А. Татенко. – К. : Вид. центр “Просвіта”, 1996. – 404 с.

44. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Т. М. Титаренко. – К.: Либідь, 2003. – 376 с.

45. Цукерман Г. А. Психология саморазвития / Г. А. Цукерман, Б. М. Мастеров. – М. : Интерпракс, 1995. – 288 с.

46. Шевцова О. М. Особливості впливу особистісних факторів на розвиток професійної Я-концепції вчителів початкової школи / О. М. Шевцова // Педагогічний альманах : зб. наук. праць / Південноукраїнський регіональний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів ; редкол. : І.Д.Бех [та ін.] / голов. ред. В.В.Кузьменко. – Херсон, 2011. – Вип. 12. – ч. 2. – С. 216-220.

47. Шевцова О. М. Особливості валеонастанов як детермінант психологічного здоров'я особистості у дорослому віці / О. М. Шевцова // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка : зб. наук. праць / Чернігівський національний педагогічний

університет імені Т.Г.Шевченка ; редкол. : Л.Ф.Бурлачук [та ін.] / гол. ред. М. О. Носко. – Серія «Психологічні науки» – Вип. 103. – Т. 2. – Чернігів : ЧНПУ, 2012. – С. 178-181.

48. Шевцова О.М. Психологічна характеристика рівнів розвитку професійної Я-концепції фахівця / О. М. Шевцова // Матеріали Міжнародного науково-практичного конгресу педагогів та психологів «Be smart!», 17-18 лютого 2015, м. Женева (Швейцарія) – Т. 2. – С. 197-202.

49. Bandura A. Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change / Albert Bandura // Psychol.Rev., 1977, V.84 – P. 191-215.

50. Maslow A. H. Motivation and Personality / Abraham Maslow. – N.-Y., Harper and Brothers, 1954. – 411 p.

51. Rogers C. Inside the World of Soviet Professionals / Carl Rogers // Journal of Humanistic Psychology, 1987. – Vol. 27, № 3. – P. 277-284.

52. Rosenberg M. Society and the adolescent self-image / Morris Rosenberg. Princeton, NJ: Princeton University Press., 1965. – 326 p.